

X. Évfolyam 2. szám - 2015. június

TÍMÁR Tamás

tamastimarphd@gmail.com

A KATASZTRÓFAVÉDELMI MŰVELETI SZOLGÁLAT TEVÉKENYSÉGRENSZERE

Absztrakt

A nemzeti katasztrófavédelmi rendszer számottevő változáson ment keresztül az elmúlt években. A katasztrófavédelmi törvény¹ alapvetően változtatta meg a katasztrófavédelem felépítését, a kiegészítő szabályzók pedig a működés rendelkezéseit foglalják magukban. A megújult struktúra egyik eleme a Katasztrófavédelmi Műveleti Szolgálat (KMSZ), amely önálló szervezeti egységként 2012. április 1-én kezdte meg működését minden megyében és a fővárosban. A Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (BM OKF) alárendeltségében működő hivatásos területi szervek a Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóságok (19 db). Az igazgatóságoknak készenléti jellegű szolgálatot kell működtetniük, ami a Katasztrófavédelmi Műveleti Szolgálat. A KMSZ tagjai a tevékenységét törvények, miniszteri rendeletek valamint főigazgatói intézkedések alapján végzik.

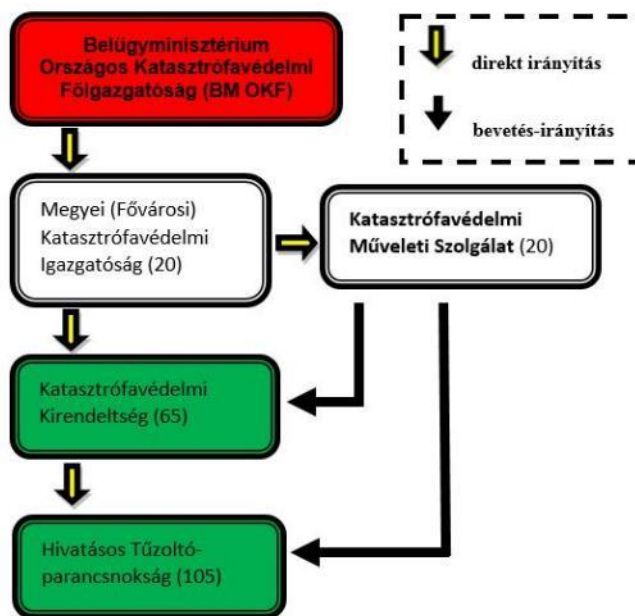
The national disaster management system has significantly changed in the past few years. The act of disaster management fundamentally changed the structure of disaster management system, while the complementary regulations include the mandate of functions. One of the elements of this renewed structure is the Disaster Management Operational Service (DMOS), which stepped into operational phase as a separate organizational body in every county and the capital in 1st April 2012. The regional bodies (19) operating under the National Directorate General for Disaster Management (NDGDM) Ministry of Interior are the county directorates of disaster management. The directorates obliged to run a standby service to have professionals on duty; this is the Disaster Management Operational Service. The members of the DMOS fulfil their duty by acts, regulations of the ministry and the director general.

Kulcsszavak: *Katasztrófavédelmi Műveleti Szolgálat, tüzeset, műszaki mentés, gyakorlatok, ellenőrzés ~ Disaster Management Operational Service, fire, technical rescue, exercises, control*

¹ 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról

A KATASZTRÓFAVÉDELMI MŰVELETI SZOLGÁLAT

A BM OKF a káresemények felszámolásáért felelős legfontosabb szerv, a védekezés központi szerve. Szakirányítása alatt valósul meg a tüzeseteknél és műszaki mentéseknél történő beavatkozások irányítása. A területi szervek, a megyei igazgatóságok felügyelik a hivatásos-, önkormányzati-, és létesítményi tűzoltó-parancsnokságok, illetőleg a beavatkozást végző önkéntes tűzoltó egyesületek szakmai tevékenységét. A megyei szerkezetben a KMSZ az igazgató-helyettesi szervezet, azon belül a főügyeleti osztály szervezeti egysége.

1. ábra. A KMSZ helyzete a katasztrófavédelmi bevetési struktúrában²

Az elmúlt évek katasztrófavédelmi műveleteinek, vonulásainak számadatai kategorizált elmozdulást mutatnak. Az esetek összesített száma hullámzik, a tüzesetek értékei határozott csökkenést mutatnak, míg a műszaki mentések volumene egyre növekvő tendenciát határoz meg.

KATASZTRÓFAVÉDELMI MŰVELETEK	Események száma	Tüzeset	Műszaki mentés
2012	69387	35284	21260
2013	55451	18637	25498
2014	57265	18115	27407

1. táblázat. A katasztrófavédelmi műveletek összesített számadatai [1]

² Készítette: a szerző

A Katasztrófavédelmi Művelti Szolgálat szervezeti felépítése

A szolgálat működési területe a katasztrófavédelmi igazgatóság illetékességi területével megegyező terület, ami azt jelenti, hogy az adott KMSZ csak az adott megye területén jogosult beavatkozásra, a megyében történő eseményeket, tűzoltói beavatkozásokat felügyeli.

A létszám minden megyében 9 fő, amelyből 3 fő szolgálatvezető, 3 helyettes és 3 fő biztonsági tiszt (2-3 fő naponta). A fővárosban ezen túlmenően 5 fő gépjárművezető ahol a napi készenléti létszám minimum 3 fő (2 fő + 1 fő gépjárművezető). Mindenkinek kötelező a tűzvédelmi szakmai felsőfokú végzettség, tűzoltásvezetői jogosultság, 2 év tűzoltásvezetői beosztásban eltöltött idő, gépjárművezetői engedély és ahhoz emelt szintű vizsga (PÁV I.), valamint egészségügyi követelmények.

A szolgálat ellátása 24/48-as váltásos munkarendben, állandó készenléti helyzetben a szolgálatteljesítés helyén történik (tehát 1 nap szolgálat, majd 2 pihenőnap). A munkavégzésre előírt szolgálati napok, a szabadságok és a pihenőnapok számát belső szabályzók tartalmazzák. A szolgálat kezdete reggel 6:00 és 8:00 óra között van, és másnap reggelig tart. A váltás alkalmával megbeszélik az információkat, szemrevételezik a felszereléseket (pl. mérőeszközök, detektorok, légzőkészülékek). A szolgálatváltáskor történik a rádiópróba. Amennyiben nem történik riasztás, úgy napközben a meghatározott feladatokat kell ellátni: gyakorlatok szervezése, ellenőrzések, továbbképzések tartása. Az adott 24 órás szolgálat ideje alatt a szolgálat átvételétől annak átadásáig a KMSZ vezetője felelős az állományáért, a rábízott gépjármű és az azon elhelyezett felszerelésekért, valamint a napirend betartásáért.

A KMSZ alkalmazása

A tüzeset felszámolásához szükséges erőket a riasztási fokozattal kell kifejezni. A riasztandó különleges gépjárművek fajtáját és darabszámát a riasztást elrendelő határozza meg, ebben az esetben a riasztási fokozat megnevezése után a „KIEMELT” szót kell alkalmazni [2]. A riasztási fokozat I.-V. lehet. A riasztandó gépjárművek fajtáját és darabszámát a megyei igazgatóságokon működő műveletirányítási ügyelet határozza meg. Amennyiben a KMSZ riasztásra kerül, úgy a riasztási fokozat „Kiemelt” lesz. A szolgálat tagjai az alkalmazást követő két percen belül kötelesek elindulni a helyszínre.

A KMSZ riasztására az alábbi esetekben kerül sor³:

- minden II.-es vagy annál magasabb riasztási fokozat elrendelésekor;
- ha a kárhelyszínen tűzoltó súlyosan, életveszélyesen megsérült, elhunyt;
- amennyiben a megyei/fővárosi fő- és műveletirányító ügyelet a visszajelzések alapján úgy dönt;
- amennyiben a kárhelyszínen lévő tűzoltásvezető konzultációra kéri összetett, bonyolult eseteknél (műszaki mentés, daruzás, magasból-, mélyből mentés, fakidőlés, stb.);
- amennyiben a KMSZ-en málházott speciális felszerelésekre a helyszínen szükség van;
- tűzoltó gépjármű balesetéhez, ha a baleset személyi sérüléssel járt;
- az megyei igazgató utasítására;
- a tűzoltósági főfelügyelő utasítására;
- a KMSZ vezető döntése alapján, amennyiben az adott káreset felszámolását ellenőrizni kívánja vagy a visszajelzések alapján indokoltnak.

A KMSZ riasztástól eltérő alkalmazására az alábbi esetekben kerül sor:

- amennyiben káreseti helyszíni szemle vagy helyszíni ellenőrzés lefolytatása szükséges.

³ Katasztrófavédelmi Művelti Szolgálat Működési Szabályzata [3]

Amennyiben a műveleti szolgálat kivonul egy káreseményhez, a felderítést követően minősíti az esetet, nyilatkozik a tűzoltás-vezetés átvételéről, vagy át nem vételéről.

ⁱⁱⁱ Katasztrófavédelmi Műveleti Szolgálat tevékenysége	Összes igénybevétel	Káreseti tevékenység	Irányítás átvétele
2012 (áprilistól)	5336	2212	471
2013	9054	3632	689
2014	8455	2994	635

2. táblázat. A KMSZ igénybevételek összesített számadatai [4]

A KMSZ igénybevételének adataiból kivehető, hogy hozzávetőlegesen a káresemények 40%-nál folytatnak tevékenységet, amely események 1/5 részénél átveszik a tűzoltás-vezetést vagy a mentés irányítását. Az országos katasztrófavédelmi műveletek számai azt mutatják, hogy átlagosan több mint 20 esemény van naponta. Ez a viszonyítási érték a Műveleti Szolgálat vonatkozásában több mint 8 káreseményt jelent szolgálatonként (továbbá naponta 1-2 esetben valamelyik KMSZ átveszi az irányítást).

A káresemény helyszínén a KMSZ a beavatkozó állomány biztonságos beavatkozását felügyeli és ellenőrzi. A káresemény során a KMSZ elsődleges feladata a tűzoltás- és műszaki mentés-vezetése, valamint az arra jogosult vezetők irányítással összefüggő önálló tevékenységének segítése. Amennyiben indokolt, úgy a káresemény irányítását átveszi. Katasztrófa esetén a KMSZ helyszínre érkező állománya azonnal megkezdheti a katasztrófa felszámolásának irányítását. Nagy kiterjedésű, bonyolult nagy erőket igénylő káresemények során a KMSZ részt vesz a vezetési törzs megszervezésében és irányításában, kezdeményezi önkéntes mentőcsoportok alkalmazását, irányítja kárterületen belüli tevékenységüket. A KMSZ folyamatosan figyelemmel kíséri a biztonságos beavatkozáshoz szükséges személyi, tárgyi feltételek meglétét. Különös figyelmet fordít a veszélyes vegyi anyagok jelenlétében, valamint a mélyből vagy magasból történő mentéssel kapcsolatos beavatkozásokra.

A KMSZ általános tevékenysége

A gyakorlatok kapcsán a szolgálat szervezi a tűzoltási, műszaki-mentési szituációs gyakorlatokat, a nem általa szervezett és nem a részvételével zajló gyakorlatok végrehajtását ellenőrzi. Vezetési törzsgyakorlatok, tűzoltási gyakorlatok, katasztrófa-felszámolási együttműködési gyakorlatok megszervezésében, lebonyolításában, koordinálásában, végrehajtásának ellenőrzésében, értékelésében működik közre.

A Szolgálatok napi tevékenységét jellemzően, a káreseti beavatkozásokon felül a munkatervben előírt feladatokat végrehajtása határozza meg. Ezek jellemzően ellenőrzési tevékenységek, ami lehet szolgálatváltás, szolgálatellátás, gyakorlat ellenőrzése, de előfordul „egyéb” ellenőrzés is (veszélyesáru-szállítás, pirotechnika, szúnyoggyérítés stb...). Továbbá a KMSZ részt vesz különböző gyakorlatok szervezésében is, illetőleg az állomány részére rendszeresen tart oktatást és továbbképzést.

KMSZ	Káreseten kívüli igénybevétel	
	Gyakorlat ellenőrzése, tartása	Ellenőrzések
2012 (áprilistól)	933	2191
2013	1180	4242
2014	1228	4233

3. táblázat. A KMSZ ellenőrzéseinek összesített számadatai [4]

A megyénkénti bontás adatai több tényező miatt mutathatnak eltérést. Ilyen például a megyében található tűzoltóságok száma is, hiszen ez alapvetően meghatározza az előírt ellenőrzések számát.

KMSZ	Összes igénybevétel			
	2012· (áprilistól)	2013	2014	Összesen
Baranya·MKI	324	538	451	1313
Bács·MKI	214	425	462	1101
Békés·MKI	236	438	412	1086
Borsod·MKI	371	561	503	1435
Csongrád·MKI	225	301	307	833
Fejér·MKI	261	383	358	1002
Győr·MKI	472	603	509	1584
Hajdú·MKI	237	431	448	1116
Heves·MKI	103	273	282	658
Jász·MKI	321	497	399	1217
Komárom·MKI	226	427	339	992
Nógrád·MKI	290	331	295	916
Pest·MKI	260	713	584	1557
Somogy·MKI	190	366	335	891
Szabolcs·MKI	265	614	564	1443
Tolna·MKI	122	256	402	780
Vas·MKI	159	277	259	695
Veszprém·MKI	253	420	366	1039
Zala·MKI	164	231	286	681
Fővárosi·KI	643	969	894	2506
Mindösszesen:	5336	9054	8455	22845

4. táblázat. A KMSZ igénybevételeinek összesített számadatai illetékességi területek szerinti bontásban [4]

Ugyanis a hatályos BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgató intézkedése⁴ alapján minden félévben a KMSZ működési területén (azaz a megye illetékességi területén) található tűzoltóságok mindhárom szolgálati csoportjánál legalább egy alkalommal négy témakörben végez ellenőrzést. Ezek értelmében ellenőrzi:

- hivatali munkaidő után a készenléti szolgálat ellátást,
- gyakorlat végrehajtását,
- kiképzési foglalkozás végrehajtását (alaki, elméleti, szerelési, tűzoltótechnika kezelői, sportfoglalkozás, stb.),
- szolgálatváltás végrehajtását.

Tehát a Műveleti Szolgálatok igénybevételeit a területi szervek tagozódása, a megye kiterjedése, a vezetés irányítási állásfoglalása is meghatározza.

A KMSZ riasztása túlnyomó részben a megyei műveletirányítás kezdeményezésére történt, illetve az illetékes tűzoltó-parancsnokság intézkedése a számottevő.

KMSZ 2014	Alkalmazások száma
BM OKF Központi Főigazgató intézkedésére	4
Elsődleges működési körzet szerinti tűzoltóság intézkedésére	604
Híradóigazgatóság intézkedésére	14
Műveletirányító ügyelet intézkedésére	2348
Személyesen észlelt	24

5. táblázat. A KMSZ riasztásainak számadatai az elrendelések alapján 2014. évben [1]

⁴ Katasztrófavédelmi Műveleti Szolgálat Működési Szabályzata [3]

A KMSZ tűzvizsgálati tevékenysége

A tűzvizsgálat a tűz keletkezési idejének, helyének és okának felderítésére irányuló hatósági tevékenység. A tüzeseteket követően számos alkalommal indul meg oly módon az eljárás, hogy a területileg illetékes Katasztrófavédelmi Művelti Szolgálat folytatja le a tüzeseti helyszíni szemlét.

„DMOS puts emphasis on the training of fire investigation staff. In addition to its own training program, DMOS staff are trained by police investigators and US fire investigation professionals” [5]. Tehát a KMSZ tagjai nagy figyelmet fordítanak a tűzvizsgáló képzésekre. A saját képzési terven felül a rendőrség szakértők és amerikai vizsgálók is képzik az állományt.

A tűzvédelmi törvény kimondja: A tűzvizsgálati eljárás során tartandó szemle a tűz keletkezési okának egyértelmű megállapítása és a bizonyítékok megsemmisülésének megelőzése érdekében haladéktalanul megtartható [6].

A tűzvizsgálati eljárást kell lefolytatni:

- a tüzesettel összefüggésben bűncselekmény gyanúja merül fel;
- a tüzeset következtében haláleset történt;
- a tüzeset minősített riasztási fokozata III-as vagy annál magasabb volt;
- a hatóság vezetője szakmai szempontból indokoltnak tartja.

A tűzvizsgálati eljáráshoz kapcsolódó halaszthatatlan cselekmények:

- Helyszíni szemle;
- Mintavételezés, szemletárgy begyűjtése;
- Tanúmeghallgatás, ügyfélmeghallgatás.

	2012	2013	2014
Tűzvizsgálatok (lezárult)	1180 db	1009 db	716 db

6. táblázat. A tűzvizsgálatok számadatai [7]

Az állandó készenlétben lévő művelti szolgálat képes arra, hogy azonnal elinduljon a kárhelyszínre, lefolytassa a helyszíni szemlét, majd azt követően a dokumentumokat továbbítja az illetékes katasztrófavédelmi kirendeltség felé. A KMSZ munkaidőn kívül, vagy a megyei tűzoltósági felügyelő távolléte (szolgálati teendők, továbbképzés, egyéb távollét vagy akár szabadság), akadályoztatása esetén hajtja végre ezt a feladatkört - a főváros kivételes eset. A 2014. évben lefolytatott helyszíni szemlék száma 1030, amelynek több, mint 60 %-ánál a Katasztrófavédelmi Művelti Szolgálat szemlézett.

2014-ben	Katasztrófavédelmi Igazgatóság - KMSZ	Katasztrófavédelmi Kirendeltség - tűzoltósági felügyelő	Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság - vizsgáló
Helyszíni szemlét lefolytató	637	213	180

7. táblázat. A tűzvizsgálatot megindító helyszíni szemlék számadatai [7]

A káreseti helyszíni szemlék egyes szabályairól, technikai támogatásuk rendjéről, valamint az egyes eljárások szakszerű végrehajtásának szempontrendszeréről BM OKF Intézkedés rendelkezik [8]. A szabályzó egyértelműen meghatározza az eljárási rendet, a használatos iratmintákat, a szakszerűség érdekében felállított szempontrendszert, továbbá a káreseti helyszíni szemlék általános és speciális felszereléseit.

1. kép. A helyszíni szemle lefolytatásának eszközei⁵

Abban az esetben, ha a valamilyen égésgyorsító használatára utalnak a nyomok, mintavételezésre kerül sor. A mintavételezés szigorú szabályokhoz kötött, pontosságot és szakszerűséget igénylő tevékenység. A BM OKF Katasztrófavédelmi Kutatóintézetben (Katasztrófavédelmi Oktatási Központ) lehetőség van az égésgyorsító anyagok vagy anyagmaradványok kimutatására a mintákból, kémiai analízissel.

2. kép. Mintavételi egységcsomag⁶

A Katasztrófavédelmi Műveleti Szolgálat szakfelszerelései

Előfordulhat olyan kérés, ahol a tűzoltásvezető konzultációra kéri a KMSZ állományát, bonyolultabb esetek, daruzás, mélyből- vagy magasból mentés, illetőleg ha a KMSZ gépjármű felszereléseik közül speciális eszközökre van szükség. Ilyen lehet többek között az alapfelszereltségen felül málházott gázkoncentráció-mérő (gázérzékelő), az elektromos térerő mérő, a pont hőmérő, a távolságmérő, vagy akár a hőkamera.

A gépjárművekre vonatkozó előírás: Terepjáró képességű, megkülönböztető jelzésekkel ellátott személygépjármű vagy N1 kategóriás haszongépjármű⁷.

⁵ Forrás: Békés KMSZ; készítette a szerző

⁶ Forrás: Békés KMSZ; készítette a szerző

⁷ Katasztrófavédelmi Műveleti Szolgálat Működési Szabályzata [3]

3. kép. Fővárosi Katasztrófavédelmi Műveleti Szolgálat járműve⁸

4. kép. Békés Megyei Katasztrófavédelmi Műveleti Szolgálat járműve⁹

KONKLÚZIÓ

A Katasztrófavédelmi Műveleti Szolgálat három éves fennállásának számadatai jól szemléltetik a szervezeti egység tevékenységrendszerét, a beavatkozások és egyéb alkalmazások viszonyát. A káresetek felszámolásának a KMSZ olyan eleme, amely a valós beavatkozáson felül, a hatósági szegmens összehangolt működésében is részt vesz. A változó feladatkörök színesítik a működést, így kijelenthető, hogy már nem lehet párhuzamot vonni az egykori „Tűzoltási Csoport” szervezetével. A KMSZ a területi katasztrófavédelmi szerv azon apparátusa, amely komplex, beavatkozási, irányítói és hatósági feladatok ellátására hivatott és képes.

Felhasznált irodalom

- [1] Forrás: Katasztrófavédelmi Adatszolgáltatási Program (KAP online)
- [2] 39/2011. (XI. 15.) BM rendelet a tűzoltóság tűzoltási és műszaki mentési tevékenységének általános szabályairól
- [3] 47/2014. számú Intézkedés a Katasztrófavédelmi Műveleti Szolgálat, a Katasztrófavédelmi Mobil Labor, valamint a Katasztrófavédelmi Sugárfelderítő Egység tevékenységének szabályozásáról
- [4] Forrás: OKF Intranet; készítette: a szerző

⁸ Készítette a szerző

⁹ Készítette a szerző

- [5] Tamás Tímár: Extra back-up for when you need it (Disaster Management Operational Service), Fire & Rescue (ISSN 0964-9727), FIRST QUARTER 2015, 46-47.
- [6] 1996. évi XXXI. Törvény a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról
- [7] Forrás: Fentor László tű. alezredes, országos fő-tűzvizsgáló, BM OKF; készítette: a szerző
- [8] 25/2014. számú Intézkedés a káreseti helyszíni szemlék egyes szabályairól, technikai támogatásuk rendjéről, valamint az egyes eljárások szakszerű végrehajtásának szempontrendszeréről
-